

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállítás:

belső-szénutca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj.
Hirdetéseket felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) J. Haasensteint és Voglertől (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsgasse Nr. 60.)
Nyilvántartási címek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetés a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton reggel.
Előfizetési ár:
egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Eredeti távsürgöny.

Feladott Pesten oct. 19-kén este 7 ó. — p.
Érkezett Kolozsvárra oct. 19-kén este 9 ó. 25 p.

A képviselőházban interpelláltattott a pénzügyminiszter eltörli-e az Erdély némely részében fennálló út- és hidvámot, vagy általánosan életbe lépteti, s első esetben benyújtja-e ezen ülésszakban a törvényjavaslatot? A kormány választ ígért.

A polgári perrendtartás alapelveire nézve a többség hosszas vita után elfogadta a jogügyi-bizottság véleményét; tehát a kir. tábla egyelőre marad in statu quo.

Tájékoztató.

□ A spanyol mozgalom minden más kérdést háttérbe szorít. Az ideigl. kormány a belső szervezés művét dolgozik; állása teljesen megszilárdult, az ország legbefolyásosabb szabadelvű férfiai támogatják, a kerületi fővárosok 48 juttatja is elismerte, s minthogy 39 határozottan a monarchicus kormányforma mellett nyilatkozott, előre sejteni lehet: mi leendő a 21 évet meghaladt 2 millió spanyol polgár szavazatának eredménye. A távirati tudósítások az id. kormány két nagy fontosságú nyilatkozványának közel megjelenését jelzik: egyikben a jövő kormányformájára nézve adná elő nézeteit, másikkban a külügyér ismertetné meg a külhatalmakat az id. kormány programjával. A francia független lapok köztársasági kormányformát ajánlanak a spanyoloknak. A „Liberté”-ben Girardin nyiltelevelet intéz Párizsba, s őt a republika kikiáltására sarkallja; szerinte ez az egyedül üdvös út a bajból menekülésre, miután nem fogunk a trón elfogadására hajlandó herceget találni: Portugal vonakodik, az angol herceg ellen Francia, a francia ellen Angolország támasztana nehézségeket. Az „Aven. Nat.” azt állítja, hogy Spanyolországban a monarchia alatt nem lehetséges a szabadelvű reform. Az „Opin. Nat.” közléseit foglalja el, s így szól: „am legyen monarchia, ha a spanyol nép úgy kívánja. A „Köln. Ztg.”-ot meg arról értesítik Madridból, hogy az id. kormány kijelentései, miszerint a pillanatban az alkotmányos monarchiát tartja egyedül lehetséges kormányalakzatnak. A „Pest. Lloyd” még tovább megy, londoni távirata arról értesíti, hogy az id. kormány még a cortesek egybeülése előtt Ferdinand portugali királynak ajánlandja fel a spanyol koronát. Erre nézve azt írják az „Indep. Belge”-nek, hogy III. Napoleon tapogatózott Lissabonban, hogyan fogadják illetékes körökben az „iberiai unio” eszméjét, s azon meggyőződésre jutott, hogy kezdeményezni nem fognak, de ha az unio Madridból ajánlatuék, a tiszta personal unio alapján nem utasítanak el.

III. Napoleonnak a spanyol dolgok nem okoznak aggodalmat, egy távirat szerint, 30,000 embert bocsát felváltó szabadságra: tehát az exkirályné hűség udvariasságból folyó vendégszeretettel egyébre alig számíthat, minthogy a gyakorlati élet iskolájába járt francia császár nem szokott sülyedő hajóba tlni.

A római kérdés megoldásának érdekes mozzanatát emlegetik Flórenczben, ezt különösen a radicalis olasz sajtó sürgeti. Új egyezmény megkötése felett folya az alkú, mely szerint a francziák kitirtenék Rómát, azonban megszálva tartanak továbbra is Civitavecchiát; Róma semleges városnak nyilváníthatnák, de olasz helyőrséget kapna, s a pápa megkoronázná az olasz királyt a Capitoliumon.

A dán trónbeszéd szövegére hozta az észak-schleswigi vitás ügyet, miből némelyek arra következtettek, hogy az Franciaország intésére történt, a minthogy a „Dagbladet” appellál is e részben Franciaország közvéleményére, különösen a francia democrata pártára; a „Dagstelegraph” pedig sietett kiemelni azt, hogy az észak-schleswigi ügyben király és nép egyenlően öhajítja a nemzeti érdekek által követelt megoldást. Hanem a dán országgyűlés válaszfelirata egészen békés és jellegtű; elmondja ugyan, hogy az eddigi alkudozások Poroszországgal és Dánia közt eredményre nem vezettek, de reméli, hogy oly egyezkedés eszközölhető, mely mind Dániát kielégítene, mind pedig Poroszországot, mely iránt Dánia szinte barátságot táplál.

Végül egy mesés szövetséget is jelezünk kell: az orosz császár benső szövetséget kötött volna Károly Fejedelemmel, emez orosz nagyhercegnőt kapna nőtül és az orosz-porosz alliance szerepe számára egy román királyságot, mely Moldva-Olahországon kívül magában foglalná: Erdélyt, Bukovinát és Bessarabiát; e felett a szomszéd szláv népek, Oroszország védnöksége alatt ez újdonsült királlyal lépnenek confederatio-ra; e nagy kegyelemért a román fejedelem rendelkezésre tartaná győzhetlen legioit, ha t. i. a felszerelésre pénz küldenek Szt. Pétervárról, ágyút és fegyvert Berlinből. Mily sikerrel fog a román hadsereg a nagy hatalmi királyságot küzdeni nem tudhatjuk, de a „Romanul” ügyetlenül bátorítja, midőn a barbar magyart olyképp tünteti fel, ki népeket fal fel — az ily rémisztés könnyen bajt okozhat adandó alkalommal. Abban is kételkedünk, hogy Anglia és Franciaország elsőkk legyenek a román új királyság elismerésében, s így az európai népesládának egy kis türelemre lesz szüksége, míg e kamasz testvért keblére fogadhatná. Eszünkbe jut a szarka akarata.

Két vitás kérdés.

(S.) Pártunk okt. 10-én tartott értekezletén a polgári törvénykezési új rendtartás feletti eszmecseréből két vitás kérdés merült fel.

Egyik a körül forgott: felosztassák-e a királyi tábla nyolcz, az ország különböző részeiben szervezendő felebbvezési törvényszékre, vagy pedig úgy mint jelenleg egyesítve van, Pesten maradjon?

A másik vitás kérdés az volt: vajjon a válperek az egyházi törvényszékektől elvetté a világiaknak adassanak át, vagy pedig ezentúl is az egyházi törvényszékek illetékessége elé tartozzanak?

Az elsőre nézve t. pesti levelezőnk után tudjuk már, hogy Deák Ferencz nagy hazánkfia a központi bizottság véleményét pártolta, mely oda irányult, hogy a pesti kir. ítélőtábla egyelőre ne osztassék fel.

Van azonban a központi bizottság jelentésében egy pont, mely az erdélyi királyi ítélőtáblát illeti, s a melyről csak e bizottsági jelentésből értesültünk.

E szerint Erdélyre nézve, az itteni viszonyoknak megfelelő szervezettel egy másik, felebbviteli törvényszék volna felállítandó.

A pesti királyi tábla status quo-jának fentartását azzal indokolja a t. bizottság, mikép a felebbviteli törvényszékek szervezését, az első folyamodási bíróságok rendezésének kell megelőzni, ez pedig nem történhetik meg mindaddig, míg a megyék és községek rendezve nem lesznek.

Alig hiszszük, hogy valaki a t. központi bizottságot akként informálta volna; mintha az erdélyi részekben a megyei és községi rendezés már bevégeztett tény volna, már pedig ha az áll, hogy a Királyhágón túl a tervezett másodbíróságokat az első fokú törvényszékek megelőző rendezése nélkül életbeléptetni nem lehet, ennek lehetőségét az erdélyi kerületben annál kevesebb birjuk föltenni, minthogy a t. bizottság maga a törvénykezési egységet tűzte ki azon feladatul, a melyre a törvényhozásnak Királyhágón innen és túl törekednie kell.

Erdélyben jelenleg két másodbíróság működik, úgy mint: a M.-Vásárhelyt székelő törvényes királyi tábla, s a provisorium idejében felállított szász másodbíróság.

Azon kérdés, megtartassák-e ez utóbbi, legyen-e a királyföldnek külön felebbviteli törvényszéke, vagy az az egyetemes erdélyi királyi táblába beolvasszassék, még sokkal inkább összefügg a királyföld, illetőleg az ottani helyhatóságok és községek rendezésével, miután ezek általában még mind nincsenek az 1848-ban törvényre vált népképviselői rendszerrel összhangzásba hozva.

Mindenesetre kellemetlenül érinti minden alkotmányos gondolkodásu hazafi érzületét, hogy N.-Szebenben folyvást egy a provisorium korszakában octroyált másodbíróság létezik, de ennél nem kevésbé sajnos, sőt tényleg károsabb az: hogy ugyanazon álkalkotmányosság idejéből fennmaradt közigazgatási közegek befolyása alatt választott universitás működik.

Igénytelen véleményünk szerint tehát az

erdélyi királyi tábla és királyföldi másodbíróság sorsa, valamint azon kérdés elintézése, vajjon egy vagy két másodbíróság legyen-e az erdélyi részekben, szintén a megyei és községi rendezéstől, illetőleg az első folyamodási törvényszékek szervezésétől volna függővé teendő; itt mint ott egyaránt alólról fölfele, és nem felülről lefele kellett építeni.

A második, u. m. az egyházi bíráskodás kérdését illetőleg abban a véleményben van a központi bizottság: „hogy a mint el nem vitatható azon tekintetek fontossága, a melyek az első folyamodási világi bíróságok szervezésére nézve, a megyei és községi rendezés függő kérdésével szemben, bizonyos óvatosságot ajánlanak; úgy viszont nem tartja tanácsosnak egy oly fontos kérdést, minő a törvényesen fennálló egyházi bíráskodás intézménye, egy ideiglenes perrend fonálán s annak keretében mintegy rögtönözve megoldani.”

Ez értelemben nyilatkozott a pártunkbeli értekezlet is.

Ezzel azonban nem „ejtette el” ez ügyet sem a bizottság, sem az értekezlet.

Sőt ellenkezőleg, a közép. bizottság „a miniszteri tervezetnek a szentszékek hatáskörére és illetőségére vonatkozó 12-dik és 23-dik §-át egyelőre fentartandónak, s a jogügyi bizottság munkálatának ugyane tárgyban formulázott 22-ik és 36-ik §-át mellőzendőnek véli, de egyszersmind a mennyiben e kérdés hangosán követeli megoldását, utasíttatni kívánja a miniszteriumot, hogy a házassági ügyekben való bíráskodás, s általában a házassági ügyek tárgyában, tekintettel az 1848: XX. t.-cikkben kimondott egyenlőség és viszonyosság követelményeire mielőbb külön törvényjavaslatot terjesszen elő.”

Magunk is óhajtjuk, hogy e fontos ügy az összes vallásfelekezetek meghallgatása után külön törvény által szabályoztassék; de nem tartanók sem a szabadsággal és jog-egyenlőséggel, sem a viszonyossággal meg-egyeztethetők: ha az az önzés és felekezeti szűkkeblűség szempontjából oldatnék meg, és ha egyik vagy másik felekezet kivétel akarván képezni, ma, midőn a népek és családok, a különböző hitvallásu honpolgárok köz- és magánérdekei kölcsönösen, annyira összeszővődnek, mikép holmi különben is elavult különködések által egymástól többé el nem választhatók, — akár házassági, akár más tekintetben külön chinai fal-lal kívánnák magokat elszigetelni.

A Robinsoniadok kora lejárt, s azt hiszszük, senkinek sem lehet kedve az államalkotás elemeinek alkalmazását előlről kezdeni.

A külön határok közt, sőt egymástól távol eső államok szükségesnek tartják, egyöntetű hajózási s általában egyetemes nemzetközi törvény létesítését, úgy szintén általában a törekvés a pénz és mérték egyenlősítésére.

Menyivel szükségesebb, hogy egyazon államban együtt és egymás mellett élő polgárok mindennemű és így házassági viszonyai is egyöntetű törvény és törvénykezési eljárás által szabályoztassék.

Tiszteljük mi a különböző hitfelekezetek önkormányzati jogát, de sehog sem birjuk a jogegyenlőség és viszonyosság nagy elvét olyképp magyarázni, mint ha azon esetben, hogy ha egyik vagy másik hitfelekezet hierarchiája egy oly köztársadalmi ügyben, minő a házassági bíráskodás a mai kor kívánalmaival meg nem egyeztethető eljárásához ragaszkodnék, s azt a haladási eszmékkel párhuzamosan önként, kölcsönös jóakarattal egyezkedés útján reformálni vonakodnék, az illető hitfelekezet polgári tagjai az országos törvényhozás védszárnai alá ne menekülhetnének.

Pest, október 17. 1868.

(y z n.) Egy két lapban azon hír merült fel közelebb, mintha a kormány oly törvényjavaslatot szándékoznék az országgyűlés elé terjeszteni, melynek elfogadása a képviselők mandátumának tartamát, az 1848-diki törvényekben megállapított három évről öt évre fogná kiterjeszteni.

E hír való, de nem oly alakban, mint a minőben azt némelyek értelmezték, mintha tudniillik már a mostani országgyűlés hosszabbítaná meg saját mandátumát öt évre.

Ilyen törvényjavaslatot előterjeszteni a kormánynak esze ágában sincs, de nem is lehet.

A mostani képviselők az 1848-iki illető törvény szerint három évre választattak, és önmaguk ezen időt még kormányelőterjesztés folytán sem hosszabbíthatnák meg.

Nem is a jelen, hanem a jövőndőbeli országgyűlések mandátumának három évről ötre leendő kiterjesztéséről van szó.

Ugyanis a miniszterium a választási reformokkal, és a házszabályok megváltoztatását célzó javaslattal együtt oly előterjesztést nyújtand az országgyűlés elé, a mely a képviselői mandátum tartamának három évről ötre leendő kiterjesztését fogja indítványozni.

Hogy mily véleményben vannak ezen ktszöbön álló javaslatra nézve a különböző pártok, vajjon lehet e annak elfogadására kilátás? azt e pillanatban meg nem lehet tudni, a kormány ezen szándéka még csak most jött tudomásra, és így sokkal rövidebb idő folyt le, semhogy alatta a vélemények tisztulhattak, s megállapodhattak volna.

Az eszmecserre még csak e pillanatban indult meg e tárgy fölött; hogy minő eredménnyel? azt már legközelebb, reméltem: megírhatom.

Nem lehetetlen, miképp a kormány ezen eredménytől, tudniillik a hatástól, melyet szándékba vett törvényjavaslata gyakorland, teendő függővé azt: fellépjen-e azzal csakugyan vagy nem?

A mostani országgyűlés napjai megszámlálvák; alig két hónap még, és mandatuma lejárt, de a mit csak lehet, el fog intézni.

A pénzügyminiszter fáradhatlanul működik a jövő 1869-iki budget összeállításával, mely fölött a jelen országgyűlésnek mindenestre határozni kell: — a nemzetiségi bizottmány folytonosan ülésen, és viharos jelenetekre tarthat számot, mert azon esetre, ha Kerkápoly Károly és Horváth Lajos külön indítványai fogadtnak el általa, román s szerb tagjai, kiknek az imént érintett separatum votum nem látszik nyitni lenni, alkalmasint ki fognak abból lépni. — Ök lássák mit érnek el ezzel.

A népnevelési közoktatási ügyben kiküldött huszonötös bizottmány szintén dolgozik, de mindenekelőtt meg akarja hallgatni az összes vallásfelekezetek szakembereinek véleményét, mi végből elsőre Nyáry Pál a hivatalos meghívásokat már szét is küldte, fölkeréven az érsekeket superintendenseket stb., hogy az illető szakembereket, ket jelöljék ki, — azonban e bizottság feladata oly — mondhatni — óriási, a vélemények e tárgyra nézve annyira szétágazók, miképp legkevésbé sem vélünk lehetlenséget jósolni midőn azt állítjuk, hogy az országgyűlés kifogy majd az időből, és ez ügyben alig fog intézkedhetni.

Említettem már táviratilag, miszerint Karageorgievics szembesítése Zimonyban befejeztetett.

A tanuvallomásokból az tűnik ki, hogy az exfejedeleme a topschideri parkban elkövetett orgyilkosság főtenyezője volt. Erre nézve a szembesítettek mind egyetértének.

Különösen terhelő tanuként lépett föl ellene hajdani ügyvivője Stanko, a ki oly dolgokat mondott az exherceg szemébe, melyek bűnös voltát kétségen kívül helyezik.

Karageorgievics makacsul tagadott ugyan — sok pontra nézve — mindent, de a tagadás nagyon kevés hasznára lehet, miután büntársai összhangzólag vallottak ellene.

Az ellenzék vádjai a kiegyenlítés és a Deák-párt ellen.

(A „Választások előtt” című röpiratból.)

II.

De hát: helyesek-e azon reformok, melyeket a Deák-párt 1867-ben keresztülvitt.

„A 48 fel van forgatva. Magyarország beolvadt Ausztriába. Hazánkat kivetkőztették állami önállásából. A magyar országgyűlés nem más, mint egy megszorított megyegyűlés. Alávetettük magunkat a bécsi kormánynak stb.”

E vádakat hangoztatja másfél év óta az oppositio mindkét része. A szélső-bal természetesen nagyobb szenvedéllyel, durvább, sértőbb modorban. De azért a vád lényegében mindkét párt megegyezik.

Nem szölok többet a 48 „megváltoztatásáról.”

Azt mindenki, kinek fogalma van az alkotmányos életéről, tudja, hogy a fennálló törvény rendeleit irányadók akkor, midőn a törvény végrehajtásáról, de nem akkor, midőn új törvény hozataláról van szó.

Fentebb, mindön a közügyek kérdésének fejlődését 67-ig vázoltam, megmutattam a vádak alaptalanságát.

De midőn azt látjuk, hogy a szemrehányások nem csak a szélső-bal fanatikusai, hanem a biggadt baloldal részéről is semmiképp sem akarnak megszűnni, helyén lesz a kérdést részletesebben, mint fentebb történt, megvizsgálni.

Bocsánat az olvasótól, ha százszor elmondott dolgokat talál e helyett újra felhozva. Az ismétléseket lehetetlen elkerülni, midőn az ellenfél, elszántan bezárva füleit minden ok, minden igazság előtt, vad makacssággal százszor megegyeztelt vádakot propagál.

Igaz-e, hogy — összefogva minden variációt — e themának egy kifejezésbe, igaz-e, hogy Magyarország áldozott 1867-ben jogaitól?

Vegyük sorba a dolgokat.

A XII. törvényezik a hadügy némely részeit közös ügyeknek ismeri.

A practica sanctio biztositott elválatlan birtoklásból a kölcsönös védelem önkényt következik.

A 48-diki forradalom e kötelezettséget elismerte szóval is, tette is.

A baloldal, közügyei javaslataiban, szinte.

E tekintetben tehát régebbi törvényeink úgy, mint mai pártjaink megegyeznek.

A XII. törvényezik a kölcsönös védelmet kiterjeszti az örökös tartományokra, rövidebben, Ausztriára; a baloldal azonban kijelenté, hogy e kötelezés csak az uralkodó, nem pedig tartományai iránt is, terheli Magyarországot.

Ez eltérés igen jellemző a baloldalra nézve, mert szükségelt separatiszmust hangosan bizonyítja. De a valóságban e különbség, melyet a baloldal a közös uralkodó személye s tartományai közt tesz, szeliden szólva — vegyük a szó angol értelmében: nonsens.

Mert vajjon, ha például ellenség támad Csehországra, fogja-e tagadni a baloldal Magyarország védelmi kötelezettségét? Fogja-e azt, javaslatának szerinti magyarázata szerint csak azon esetekre elismerni, melyekben a király vagy valamelyik családtagjának személye megátadatik?

Ismétlem, ez eltérése a baloldalnak, bármily tanulságos e párt aristokratikus szellemének megítélésére, tulajdonképpen nem eltérés. A védelem tényleg kölcsönös volt a practica sanctio óta, s bár a törvény nyíltan ki nem mondta, az ország azt elismerte és megfelelt neki a porosz és francia háborúkban úgy, mint 1848-ban.

A kölcsönös védelmi kötelezettség nyílt szabályozása által tehát Magyarország csak egy másfél százados, alkotmányos szokás által törvényesített viszonyt foglalt törvénybe, oly viszonyt, melyre Magyarországnak elkerülhetetlen szüksége van, ha biztonságban akar élni, melyet, ha eddig nem létezett volna, most kellett volna megteremtene.

Ez tehát nem áldozat.

A kölcsönös védelem céljából a Deák-párt a hadügyet két részre osztja. Az egyik részt egyéges, közös, a másikat külön, országos kezelés alá rendeli.

A practica sanctio óta a védelem mindig közös volt.

A király, mint Ausztria abszolút uralkodója, e tartományok nevében is szerződött Magyarországgal, mert teljes erejével ígért bennünket megvédeni, teljes erejének egyik részét pedig Ausztria ereje képezte.

A király, Ausztriában abszolút hatalmával, Ma-

gyarorszában a hadügyek terén birt királyi jogaitól fogva egyenlően főhadura volt úgy a Magyarországból, mint az Ausztriából vett haderőnek.

Az egy és közös főhadúr alatt álló sereg természetesen közösen kezelte.

Az országgyűlés újonczajánlása jogán kívül az országnak ez ügyekre nem volt befolyása. A bécsi hadi tanács, hadi parancsnok vagy hadügyér — ahogy már nevezték — intézte közösen a hadügyeket.

48 homályosan sejtet e téren reformterveit, de nem oldta meg a kérdést.

A hadügy tehát 67-ig közös volt.

És most?

„Mindaz, a mi — a magyar hadseregnek vezérletére, vezényletére és belső szervezésére vonatkozik, ő felsége által — fog intézteni.”

Ennyi van a hadügyből közösen elismerve ma, még pedig nemcsak a Deák-párt által, mert e sorok a baloldal kisebbségi javaslatából idézvék.

Ez tehát szinte nem áldozat.

Ellenben a XII. törvényezik szerint a magyar országgyűlést és kormányt illetik a „hadereg időnkénti kiegészítése, a megajánlás feltételeinek és a szolgálati időnek meghatározása, a katonaság elhelyezése, élelmezése és illetékeltékése; — a vérendszert megállapítása vagy átalakítása stb.”

Igaz, hogy ez joga volt az országnak addig is. De tudja mindenki, miszerint e jogok 48 előtt csak formászerint léteztek, mert az országgyűlés tehetetlenebb, a magyar kormány sokkal inkább a bécsinek szolgálja volt, semhogy az ország e joga minden irányban tette is valósítható lett volna.

Most ellenben, s éppen a 67-diki törvények által, Magyarország elég erőssé lett e jogainak hatékony gyakorlására.

Ez tehát, ha nem is jogi, de tényleges nyerelemény.

Hozzájárul ehhez, miszerint Magyarország a delegatitok által a paritás alapján befoly a harc és béke kérdéseire, az összes hadügy költségének megállapítására, s általában minden hadügyek alkotmányos kezelésére.

Minderről 67-ig sem törvényeinkben, sem a gyakorlati életben szó sem lehet.

A baloldal javaslatai sem mutatják fel e vivmányokat.

Mindez tehát jogi úgy, mint tényleges nyerelemény.

Hozzájárul mindezekhez, hogy most Magyarország nemzeti hadereje is van.

A mióta a banderialis intézmény s a nemesi felkelés, mint elavult, a kornak meg nem felelő institutió, magától elcsúszott, Magyarországnak külön nemzeti hadereje nem volt.

Nem volt 48-ban sem; mert az akkori magyar seregeket nem a törvény, hanem a tények kényszerítésére teremtette.

A baloldal, néhány phrásist a „nemzeti hadsereg” leszámítva, bölcsen hallgatott e tárgyról, mindaddig, míg a kormány javaslatát meg nem ismerte. Alkalmassint azért, mert nagyon pozitív nézetekkel birt benne.

A Deák-párt pedig a honvédelmi törvény által néhány év alatt százazrekre menő, olcsó, harcias nemzeti véderőt teremtett, mely csak háborúban s ekkor is csak a hadvezetés terén áll közös, minden egyebekben külön kezelés alatt.

Am tagadja valaki, hogy ez akár a practica sanctio, akár a 48-diki törvények szempontjából tekintve: nyerelemény.

És így állván a dolgok, mit szólunk azon vádra, miszerint az ország a hadügyek terén lemondott jogairól, miszerint más rendelkezik a nemzet vérével?

A kastélyba léphetünk a nélkül, hogy a nőket megillető tiszteletet sértőnk, s bárha mindketten, enmagam s a kegyes olvasó, spanyol grandok nem vagyunk, azért mégis, midőn Pau kastélyát meglátogatjuk, fűdött fejjel járhatunk kelhetünk szerteszét a termekben.

A Pau nevezet, némelyek szerint, a latin palus szótól veszi eredetét, mi czöveket jelent. Szokásban volt ugyanis azon a vidéken, azon a helyen, hová építkezni szándékoztak, s hová később lakosok akartak költözködni, czövekeket verni be a földbe. Így a 10 diki évszázadban egy bizonyos Bearn vicomte, ki meglepetve a völgy szépségétől, ide óhajtott magának kastélyt emeltetni, három czövekkel jelölte meg azon földterület határait, a melyre azt építtetni szándékozott. Mások szerint e név a palus szótól, magyarul: mocsár, veszi eredetét, mivel régebben Paut ingóványok környezték.

A kastély folyó partján fekszik; több híd vezet hozzá, melyek a várossal s a vadaskerttel kapcsolják össze. Az egyik híd, mely a kastély árkanat vezetéssel s főbejáratot képez, 13-dik Lajos rendeletére lön felépítve; egy másik, mely az 1838-dik évből veszi eredetét, mint egy diadalív hajlik át a Durançonba vezető úton; egy harmadik megint a kastély árkat hidalja át, melynek mélyében a Hadas foly.

Egy kis ajtón át, jobbra az udvar alatti részen az épület földszinti (rez de chaussée) termeibe lépünk, s ezek között a várótermen keresztül a hercegek éttermébe jutunk. Ez utóbbi, melynek

A ki az april 14-dikét veszi jogalapnak, attól értem e szemrehányást.

De a baloldal kiindulási pontja nem april 14-dike.

S ha nem az, ha — a mint látjuk — a baloldal javaslatai kevesebb befolyást adtak volna Magyarországnak a hadügyekre, mint a Deák-párt által keresztülvitt törvények, ha e mellett ugyanazt ismerték el egységesen, tehát közösen kezelendőnek, a mit a Deák-párt: mit szólunk, ha azt látjuk, hogy e baloldal vádolja a Deák-pártot jogfeláldozással?

Hogy a védelemnek, ha azt akarjuk, hogy célját betöltsé, közösen kell lenni, elismerte a baloldal is. Különbözik nem ruházná javaslataiban az erre szükséges jogokat a közös uralkodó személyére.

S ha ez így van, lehet-e igazságosan azt mondani, miszerint a Deák-párt a jogfeladások ösvényén jár?

A kölcsönös védelem második — békés — eszköze a külügy.

48 előtt a monarchia külügyei közösen, absolutistice kezeltettek a bécsi kormány által. A közös uralkodó Ausztriára nézve abszolút hatalmával, Magyarországra nézve királyi jogánál fogva korlátlanul intézte a külügyeket. S hogy országlárai közül mindig a bécsi császári kormány valamelyik miniszterével, nem pedig valamely magyar főhivatalnokkal helyettesítetté magát, azt tudja mindenki.

A 48. év elismerte közösen a külügyet, Magyarország befolyásának biztositása nélkül.

A baloldal első különvéleményében szinte elismerte közügynek.

A másodikban e nézetet visszavonva, a külügyet megtette ismét annak, mi 48 előtt volt, királyi juss reservatumnak, a nélkül, hogy Magyarország befolyását reá biztositotta volna.

A XII. törvényezik ellenben elismerte — mint elismerte, ha szóval nem is, tette meg a baloldal második különvéleménye is — a külügyet közösen.

De a baloldal azt a császári ház nemfelelős miniszterére bízta. A Deák-párt pedig felelős miniszter kezébe adta, s a nép képviselőiből álló delegatitok által, melyek a külügyek költségeit megszabják, a külügyért interpellálhatják, s általában a közös kormányt meg is bukthatják; biztositotta reá Magyarországot alkotmányos befolyását. Ez tehát szinte nyerelemény.

April 14-két véve jogalapnak, lehet e miatt a Deák-pártot jogfeladással vádolni.

De vádolhatja-e ezzel a baloldal, mely csak hogy kedvező elszigetelési eszménél tért nyerein, a külügyeket kész az ország jogos befolyásának feláldozásával némi hiányos alkotmányos formák alatt lappangó absolutizmusnak kezébe adni?

Van-e e vádban csak egy szikra is az igazságnak? (Folytatjuk.)

A kolozsvári kör megnyitása

Mult vasárnap d. e. 11 órákor számos tag jelenlétében ment véghez. Egyet elnök Hajós János következő átgondolt beszéddel üdvözlé a megjelenteket:

Tisztelt közgyűlés!

Az egyet igazgató választmánya elérkezettnek látta az időt arra, hogy a kör helyiségei megnyitassanak, a megnyitást, a mint a t. tagok a helyi lapokból róla értesülhetének, mára és ez órára határozza. És én e kötelezettséget örömmel teljesítem, s mindenekelőtt üdvözlöm a kör t. tagjait, mint olyanokat, kik egy társadalmi magasabb cél kivívására testvéreként egyesültek; üdvözlöm, mint

hossza 26, és szélessége 11 meter, egyjársat a rendek termének is neveztetett, minthogy egykor Bearn karai és rendei itt szoktak volt egybegyülekezni. Ma már egy 100 terítékre számított asztal foglalja el a terem közepét, s azon este, midőn Izabella ide megérkezett, számos kísérete bizonyára ez asztalnál költé el estebédjét, a melyre bihetőleg elég étvágys lehetett. Tekintsük meg a felsőes flandriai himzett szönyeget, melyek a falakat körös-körül borítják; azok I. Ferenc parancsára készítették s képletekben az év 12 hónapját állítják elénk. A terem alsó részében IV. Henrik fejér márványból készült álló szobra vonja magára figyelmünket; mondják, hogy Franchville lett volna mestere. Azon időben, midőn e terem épült, hasonlóan mai melodrámaik némely bűsével, elmondhatta az ember: „Ki jár itten az én falamban?” Mert a terem körülvevő falazat egy folyosót rejt magában, mely egykoron a kastély körül vonuló őrzési folyosókkal közlekedett; ma már ez üregecs meneteket egészen prózai czélokra használják fel: e láthatatlan járaton át juthatni a pinczesobákban levő konyhákba s hozzátartozó épületekbe.

Ha az ünnepélyes fogadásokra szánt széles lépcsőzetet felhaladunk, a falakon mindentűnt egymásba fonódott H és M kezdőbetűket pillantunk meg — II. Henrik és Valois Margit neveiknek kezdőbetűit — a kisebbik elfogadó-terembe jutunk. Ennek falain pompás gobelineken (szönyegek, melyekre képek vannak himezve) IV. Henrik életéből vett több főmozzanatnak bámulatosan hű ábrázolását csodáljuk, többek között a következő jelenete-

alapított ez egyetnek, s üdvözlöm, mint jogos vendégeit e helyiségeknek.

Nem céltom a megnyitás ünnepélyességét önk becses túrléme árán emelni, mert nézetem szerint különben is az ünnepélyességet nem az előki beszéd kölcsönzi ez alkalomnak, hanem azon szíves részvét, melynél fogva oly számosan kívántak a megnyitás tani lenni, de azért engedjék meg előki állásomnak, s ez egyet iránti úgy buzgóságomnak, hogy néhány szóval kifejezést adhaszak érteimnek, s azon iránynak, melyet ez egyet fentartása s minél szilárdabbá tétele céljából követnünk kell.

A beállott ősz a természet örök rendje szerint ez évben is meghozá a földnek áldásait és gyümölcseit, s bár az emberi munkásság csak gyarló és nagyon is véges erejű utánzója a természet mindenható erejének; de azért tényekből látjuk, hogy a hol az emberi szív és ész kitartóan munkál, az eredmény, vagy is a munkásság gyümölcse ott sem maradhat el. Ez igazságról teszem e „kör” megalakulása és mai megnyitása is kézzel fogható tanúságot. Késő tavasszal hintők el ez eszme, e társulat keletkezésének magvait, s im a munkában elfűtött nyár után a beállott ősz fedél alatt és megalakulva találta egyetünket. Ez is tehát a munkásságnak, az erők egyesítésének gyümölcse. És azért méltán örvendhetünk már az eredménynek is.

De ez uraim! még csak a kezdetnek kezdete. Sok kell még arra, hogy a fiatal ültetvény gyökereket verjen, megizmosodjék, s gyümölcsök gyanánt megtejesse a feladatot a világ előtt azon célt és irányt, melyet e kör zászlója tűzött. Mint minden vállalat, úgy e sem kerülhet ki az előítéletek, a bal felfogás és a gyanúsítások ostromát; az előítéletek, mely minden haladási lépésnek halálos ellensége; a gyanúsítás, mely titkon és nyilván hirdeté, mintha ez egyet a létező hason ezüla egyeteket felett a lenni vagy nem lenni kérdését kívánta volna szellőztetni és a balfelfogását, mely ujítási viszketegnek szereti feltudni azon igyekezetet, mely e kör létrehozásában fáradozott.

Pedig uraim! ha jól megfontoljuk, s elfogulatlanul itélünk: e kör létesülése a mindenben haladni kívánó kor elutasíthatlan igényeiben találja fel kiindulását; nem ellensége, hanem csak nemesen versenyző társa kíván lenni ez a hasonló egyeteknek, békéből akarná felszabadítani a társadalmi rend felszégéseit és hiányait, s ha kitűzött jelszavát és ez idők viszonyait tekintjük, nem egyéb volt ennek keletkezése, mint az idő műve és egy valóságos társadalmi szükségesség. Bizonyítja ezt azon közrészvét, melynél fogva a kör tagjaira alig néhány hetek alatt közel háromszázán avatták be magukat, bizonyítja azon meleg partfogás, mely a kezdet nehezégei legyőzésére oly éreztetően nyújtá segédkezeit.

Tények ezek uraim! s ezekkel szemben el kell némlni az előítéleteknek, s a gyanúsításoknak. De, mert ezek még léteznek, annál nagyobb kötelessége a kezdeményezőknak a járt kezdő egyetel támogatni, lehető hiányait a közrészvét melegevel fedeztetni, s buzgó ügyszerelettel oda munkálni, hogy kikiáltott programját tényekkel váltsa be, s erejének kimért határai közt szolgálatot tegyen a fejlődésre törekvő társadalmi viszonyoknak. Ennek nevében üdvözlöm hát még egyszer önfeket uraim, s rendelkezésükre bocsátván az egyet minden beszerzett vagyonát, óhajtom, hogy soká virágozzék e kör! s azt ezennel megnyitottnak jelentem ki.

Ez általános tetszéssel fogadott és lelkesen megjelentzett beszéd után a kör csinosan berendezett termei megnyitak, s a szép számú közönség elfoglalta az olvasó- és teke-aszialokat stb. Óhaj-

ket: a király Michaud asztalosnál mulatozik, — a király Páris előtt, — a király Sullyval, — Henrik istenbózzadót mond a szép Gabriellának.

A kis elfogadó-terem tőzsomszedságában fekszik a Bernadotte terem, így nevezve el a Pau ban szülött Bernadotte, francia marsall, a későbbi svéd király tiszteletére. A terem díszítő gobelinek 1670-ben készültek s hajdan ajtófüggönyökül használták 14-dik Lajos versaillesi dolgozó szobájában. E teremben különösen a zöld porfirból készült kandalló s egy márvány mozaikból egyberakott táblájú asztal vonják magukra figyelmünket, mindkettő ajándok a paui nép fiának, miket ő, miután királylyá lön, szülővárosának küldött.

De a mit mi a kastély beljében mindenekelőtt megtekinteni akarunk, s miután a kastélyt meglátogató kéjtűzők, beléptük után azonnal kerdőzködnének, az: IV. Henrik szobája, azon hely, hol a jó király, a szeretszét kalandozó, leányok után szaladgáló, 1553-ban deczember 14-én legelőször pillant meg a napvilágot.

E szobában egy nagy teknősbékahéjból készült medenczét mutogatnak, IV. Henrik csecsemőkorabeli búcsóját. Képfaragó munkával gazdagon ékített nagy ládák, étszerények, a falakat borító himzett szönyegek, ódonszerű fali órák, d'Albret Janka ágya és karosszéke, az egész renaissance izlésben készült bútortat, pazar fénynyel kiállítva s mégis komor kinézéssel, mesterkelt ugyan, de azért pompás styblen előállítva; mindez visszavarázsolja a lelket azon korszakba, melyben volt erő és velő, melyben elrettentő merészség divott, mi-

TÁRCSA.

Izabella exkirálynő menhelye.

A Bourbon uralkodó család utolsó koronás feje elmélkedhetik azt Madridtól a világi pompa és fény mulandóságáról, vagy légvárakat ugynevezett „spanyol kastélyokat” építhet a hatalom és uralkodás visszanyerése reményében. Lehet, hogy a bourbon visszavárgása „spanyol kastélyai” még sokáig fogják a miniszterek és diplomaták írótlait foglalkodtatni, sőt valószínű, hogy a spanyol dicsőségből kiceppentek jövő sorsa, a spanyolországi eseményekkel való kapcsolatánál fogva lapunkban is, a tárczát a főlapotól elválasztó vonal fölött még egy ideig meglehetősen tért fog igénybe venni. Mi, részünkről, ez alkalommal nem szándékozunk ama légvárakkal foglalkozni, hanem azon látható és létező kastélyról akarunk megemlékezni, melyben az ártatlan Izabella, midőn Franciaország vendégcsereztő földre lépett, közvetlen meledéket, biztos menhelyet talált, mely különben is oly sok megható visszaemlékezést kelthet fel benne. A paui kastély egy minden tekintetben figyelemre méltó palota; érdekes multja van és ma arról nevezetes, hogy a spanyol exkirálynő házamosb időre ott rendezte be száműzött udvarát, s így az eshetőségek szempontjából, a közügyelem egyik tárgyát képezheti, megérdemli tehát a vázlatos megismertetést.

juk, hogy sokáig virágozzék ez üdvös intézet, s társadalmi viszonyainkra minél jótékonyabb hatása legyen.

A magyar vasúthálózat kiépítése.

II.

A közelmúlt évek sajnos tapasztalatai kelle-
tén túl is constatozták, hogy a pest-marcheggi
állampályavonal gabonatermesztésünk kiviteli igé-
nyeinek egymagára egyáltalán nem felelhet meg,
s minél nagyobb terben építetik ki hazai vasút-
hálózatunk a Duna balpartján, annál nagyobbak
lesznek évről-évre az akadályoztatás szülte csapá-
sok, mikkel kiviteli kereskedésünknek és termés-
tőnknek meg kellend küzdeniük, minthogy bizo-
nyos, hogy az állampálya szállítási képessége je-
lentékeny módon többé már nem fokozható. Ezt a
legmélyebb meggyőződéssel mondjuk ki, bárha ezer
meg ezer azok száma, kik belső megnyugvást ta-
lálnak abban, ha borsuszágoknak a kétségkívül na-
gyon sajnálatcamló szállítási akadályok fölött a
szívükből kibuzgó, de az esz által nem feltűzsgált
rohamos kitérősekben engednek szabad kifolyást
az állampálya ellenében. Szabadságot veszünk
magunknak arra, hogy felhózzott nézetünknek egy-
néhány tényleges adattal némi súlyt kölcsönözzünk.
Az állampálya e pillanatban, miután görögyna-
gát (Rollmaterial kocsi számát) a múlt évben a
délkeleti vonalon 800 kocsival s 22 legsúlyosabb
fajtájú tehervonati géppel növelte, egy 5287 kocsi-
ból és 194 gépből álló tehervonati szekértömb
fölött rendelkezik.

E fölött még biztosította magának észak-né-
met vasúttársaságokkal kötött szerződések útján a
rendelkezhetést 2035 ugynevezett csatlakozási ko-
csi (Kontingens-Wagen) fölött; s még e kívül több
vasúttársaság kötelezte magát arra, hogy he-
tenként egy teljes vonatot, mely 30 kocsiból áll,
küld le Pestre oly áruk elszállítása céljából, me-
lyek az illető vasútvonalok államosi helyeire való
küldésre szánvák, miáltal az állampályának me-
gint hetenként további 570 idegen kocsi áll ren-
delkezésre.

Az állampálya földtől áruaktárai egy mil-
lió mázsánál többet képesek befogadni, oly arány,
a melylyel ritka pálya dicsekedhetik, s a mely tö-
kéletesen megfelelő lesz az igényeknek, mihelyt a
vaspályatársaságok, ugyanakkor, mi-
kor az áruk szállítását eszközlik, nem
tekintetnek egyszersmind a kereskedel-
mi osztály raktárosaival.

Mint hogy pedig az állampálya kénytelen
a vonalán létrejövő forgalmat az osztrák észak-
i vasút Marchegg állomásának felvételi képességéhez
arányosítani, mely felvételi képességnek, igen ter-
mészetesen, megint vannak határai, ezek után mind-
azok előtt, kik valamely pályaforgalom eszközési
képességét megítélni képesítve vannak, világos le-
end, mikép az állampályának, hogy azon áru-
mennységek tovaszállítási igényeinek megfelelőhes-
sen, a melyek elszállítása általában lehető, kellenél
több forgalmi eszköz áll rendelkezésre.

A forgalomban tapasztalható időszakonkénti
pangásnak, akadályozottságának oka egyáltalán
nem rejlik az állampálya-társaság igazgatóságá-
gának pályaforgalmi kezelésében, hanem egyes-
egyedül és csupán a szükségelt pályavonalok hiá-
nyában, s az e hiányon való mielőbbi segítség kö-
teltségében áll a kormánynak s a törvényhozó-
testületnek. Mindenekfölött pedig égető szükség a
most már a kormány birtokában levő magyar észak-
i pálya gyors kiépítése. Mihelyt e vonal Salgó-
Tarjánról Szucsánig ki lesz építve, rögtön új útja
fog nyílni a Sziléziába, keleti Poroszországba és
Stettin felé irányuló kereskedésnek s ezáltal egy-
dön a féktelen kicsapongásoknak és iszonyu erő-
feszítésnek tette ki magát ez egyén mindenben, a
kor irányja pedig teljes volt anyagsággal, de egy-
szersmind hősiességgel is. D'Albret Janka, IV. d. k.
Henrik anyja átutazott egész Franciaországon,
hogy adott ígéretéhez képest e kastélyban várja be
lehetegedését.

Azon királyleányok sorába tartozott —
mondja D'Abigné — kiknél neműken kívül sem-
mi egyéb sem birt női jelleggel; szellemét férfias
ügyek foglalkoztatták, mindig nagy dolgok kivite-
lén törte eszt, s kinek szívét a balsors csapásai
sem hajlították meg. Egy bearni népdalt énekelt
akkor is, midőn fiát szülte. Azt beszélik, hogy az
ész nagyapja foghagymafőjét tett az újszülött
ajkaira s pár csepp juraneoni bort csepegtetett
szájába, s így vitte magával a csecsemőt haló-
szobájába.

A gyermek azon szobában jött a világra,
mely a kastély délkeleti szögletében, a mazéresi
torony törszomszédságában fekszik.
Joanne Adolf IV. Henrik szobáját következő-
kép írja le:

„Azon négy fal által kerített térben, melyben
IV. Henrik született, egy 12-dik Lajos korabeli
nagy ládát pillantunk meg s egy ágyat, mely, a
mi a rajta szemléltető faragványokat illeti, valódi
mestermű; az ágy a Richelieu-kastélyból hozatott
ide; de leginkább magára vonja figyelmünket a
királyi bölcső, melynek idoma hasonlít egy teknő-
béka teknőjéhez s 1,08 meter hosszú, 0,81 meter
széles. Mindenki ismeri Favio elbeszélését, a her-
ceg születését illetőleg.

úttal megmenekül az állampálya a rásúlyosodó
teher egy részétől.

Az orosz vasúttárolt közölt cikkünkben föl-
fejtettük volt a Galicziával egybekötést eszköz-
lendő vasútvonaloknak Tarnow és Tarnopol irá-
nyában leendő kiépítése fontosságát.

Törvényhozó testületünk ülésezése immár vége
felé közeledt s a két hónapi rövid időközben meg-
vitatandó s határozathozatal által eldöntendő nagy-
számu tárgyak és ügyek közé tartozand bizonyára,
legalább szeretnők hinni, azon vasútvonalok kiépí-
tésének biztosítása, melyeknek a forgalom részére
való átadása a legsürgősebbnek mondható. Ilyenek:

a) a salgó-tarjáni vonalnak Szucsánig létesí-
tendő kiépítésére a kassa-oderbergi vonallal esz-
közlendő kapocs végezt;

b) két vasútvonalnak kiépítése, melyek ren-
deteltetése leendő Magyarországot nyugati és keleti
Galicziával egybekötöti;

c) az alföld-fiumei pálya második osztályzata
az eszék-fiumei vonal kiépítésének biztosítása.

Igenis jótudjuk, hogy e kívánalmaink nem
esekélyek, mert hozzászámítva még a törvényho-
zás előterjesztése már is kész tervezetet az erdélyi
vasutat illetőleg és a rövidke arad-temesvári ösz-
szekötést eszközölő pálya iránt: 5 vasútvonal ki-
építése lenne egyszerre munkába veendő. Minthogy
pedig ezen vonalok mindegyikére társulatok alakul-
tak, melyek a kiépíthetőség engedélyeért már is fo-
lyamodtak, s miután az előmunkákat majdnem min-
denütt meg van már téve s az irány meghatározva,
a vonalok mente tanulmányozva, mindez okoknál
fogva e vonalok kiépítésének biztosítása komoly
elhatározott akarat mellett igen jól létesíthető volna.

Miután végtére ezen vasútvonaloknak a for-
galom részére mielőbb történendő átadása a leg-
fontosabb kereskedelmi és politikai érdekek su-
gallta követelmény, ennél fogva hiszszük, hogy a
törvényhozótestület még ez ülésszak alatt meg fog
felelni azon reményeknek, miket az ország kormá-
nya és képvisellete iránt táplál. „U. A.“

NAPI HIREK.

— Mint az „Esti Lap“ból olvas-
suk: az erdélyi önkormányzati ható-
sággal bíró városok törvénykezési költségeinek fe-
dezésére, az igazságügyminiszter úrnak az erd. kir.
biztos úr javaslata szerint tett előterjesztése nyo-
mán, az 1863-dik évi 28. t. cz. szerint 69500 ft
állapítottat meg, mely összeg a fennebb nevezett
városok között a következő arányban osztatik ki,
és pedig: a kolozsvári pénzügyigazgatóság útján:
Kolozsvár sz. kir. város részére 15,000 ft, Maros-
Vásárhely sz. kir. város részére 6,000 ft, Szamos-
újvár sz. k. város részére 2,000 ft, Torda kivált-
ságot v. r. 3,000 ft, Dézs kivált. v. r. 3,000 ft,
Sz. Udvarhely részére 2,500 ft, Csíkszereda m. v.
2,000 ft, Szász-Régen kir. v. 2,000 ft, Kolozs m.
város 2,000 ft, Szék m. vár. 2,000 ft, Oláhfa-
kivált. v. 1,000 ft. A n.-szabeni pénzügyigazgató-
ság útján: Gy.-Fejérvár sz. k. v. részére 6,000 ft,
Erzsébetváros 2,000 ft, N.-Enyed kivált. v. 3,000
ft, K.-Vásárhely m. v. 2,500 ft, V.-Hunyad m. v.
3,000 ft, S.-Sz. György m. v. 2,500 ft, Vizakna
város 2,000 ft, Abrudbánya v. 2,000 ft, Berecz
város 2,000 ft, Hátszeg m. v. 1,000 ft, Ilyefalva
m. v. 1,000 ft, Fogaras kir. v. 1,000 ft, Déva
m. v. részére 1,000 ft, Összesen: 69,500. Kor-
mányszék, város csak boldogulhatnak. Hát a me-
gyékre mikor jó a sor?

— A keleti marhavésznek sikeres el-
fojtása céljából kormánybiztosokul kinevezettek:
1. Főispán gróf Eszterházy Kálmán Kolozs-, Do-
boka- és Tordamegyékre, s ezen megyék terüle-
tére eső önálló városokra nézve, Kolozsvárt kivé-

A kandallón nem oly rég még egy felirat
volt látható, mely a jó Henrik születését jelenté;
most már az is lekopott.

Janka királyné szobáján áthaladva, hol még
mind e mai napig D'Albret Janka karosszéke szem-
léltető, a családi nagy terembe értünk, hol a kéj
utazás végett Párisból ide rándult gümbölyű fűszer-
árusné a világot sem mulasztaná el ujjacskáit Má-
ria-Antoinette zongorájának billentyűin végig fut-
tatni, miáltal a vagyonosságra mutató külsejű férj
I. Napoleon őrösztalan írja aprólékos észrevételeit
jegyzőkönyvébe; ha megtekintettük az örszobában
„Salle des Gardes“ ama faragott tölgyfaasztalt,
melyet egykor I. Ferencz használt, végül mielőtt
a kastélyt elhagynók, megmutattatjuk még magunk-
nak azon szobát is, melyben Abdelkader 1848-dik
ápriljétől egész 1852. októberéig fogva tartatott. A
rettegett emir, ki egykor oly nagy pusztítást tett a
francia katonákban, e szobában egy ágyon szo-
kott volt pihenni, melynek szerény kinézése kirívó
ellentétet képez a szomszéd termek pompás nyug-
helyeivel.

A Gaston Phöbus nevű toronyból, akár a kas-
tély kirugó altányáról elragadó látvány nyílik az
igéző szépségű vidékre, bárhova tekintünk, batá-
rokra nem talál, csupán délre, Spanyolbon felé zár-
ják el a kilátást a magas hegységek, talán ép ezért
is választá menhelyéül e kastélyt a trónvesztett
Izabella exkirályné. „P. L.“

ve, hol már egy állandó bizottmány működik. 2.
Főispán Torma Károly: B.-Szolnokmegyére, Besz-
terce- és Naszódvidékére és az ide eső önálló vá-
rosokra. 3. Főispán Pogány György: a Fehér- és
Hunyadmegye, Aranyosszék, Felső-Fehérmegye egy
része és minden Szászszékre nézve. 4. Főkir.-bíró
gr. Kálnoky Dénes: Udvarhelyszék, Csíkszék és
Háromszék, Fogaras- és Brassóvidékei és Felső-
Fehérmegyeének Hídvégi és Peselneki járásai s az
ide eső minden városokra. 5. Főkir.-bíró Mikó Mi-
hály: Marosozsék, Küküllőmegye és Maros-Vásár-
helyre nézve. Továbbá az országos baromvásárok
egész Erdély területére betiltattak.

— Sepsiszent-Iványi Szentiványi
László, hosszú-macskaí birtokos, Dobokamegye
állandó bizottmányának tagja, s törvényszéki tisz-
teletből ülnök, Viz-Szilváson a Szamos vizén levő
malmánál dolgoztatva, midőn f. hó 17-én d. u.
a szilip alatti örvényes vízbe esett molnárját az
életveszélyből megmenteni akará, ez emberbaráti
nemes, de merész elszántságának maga is szomorú
áldozata lett. A jeles tulajdonokkal felruházott ha-
zafi és jó családapa hűlt tetemei f. hó 20-kán fog-
nak Hosszmacskáson örök nyugalomra elhelyez-
tetni. (Nagy meglepetéssel és érzékeny megilletődé-
ssel közöljük e gyászbiót.

— Egy Vitéz nevű román elfogatásáról
már szólottunk, azt is megemlítettük, hogy ez ügy-
be a politikának mi befolyása sincs, hanem az új-
ság lesz, hogy akadott román lap, mely szárnyai alá
vette s martýrrá készült gyurni. Valóban különös
igény, hogy valakit, mert román, s még kapujta is
van, ne merjen utolérni a törvény keze. Szépen
megköszönök ezt az igazságot magok a józanul
gondolkodó románok is! — Hanem hogy a tudó-
sító lelki nyugodalma visszatérjen, lefordítjuk neki
szíveségből azt, mit ez ügyben közelebből a
„Herm. Ztg.“-nak Tekéből írnak, s mely szóról-
szóra így hangzik: „Sietek a Vitéz elfogatásáról
tett előbbi tudósítást kiegészíteni. Biztosan ér-
tesültem, hogy elfogatása okai közt a politika
teljesen ki van zárva. Hallatlan mérvben
üzött csalások és sikkasztások vezették börtönbe,
melylyel ugyan már eléggé ismeretes, mert még
egyszer másfél évig fogva volt.“ Ezt a „H. Ztg.“
közli, s azt talán csak nem fogja rá az illető ro-
mán lap, hogy a „H. Ztg.“ csökök barátja mind-
annak, mi magyar részről jön.

— Communitásunk november végén vá-
lasztja meg a városi mérnököt; a pályázni kívá-
nok felszólítottak, hogy kérvényeiket nov. 16-kaig
benyújtsák.

*. Hogy a marhavész annál gyorsabban
elfojthatassék, a mint értesültünk, a vészbizottmány
elhatározta az összes gyanus marhavészorásait
és megkezelését, hogy általános lebunkozással gyor-
san véget lehessen vetni a vésznek városunk terü-
letén; egyszersmind felirat intéztetett a gazdasági,
ipar- s kereskedelemügyi miniszterhez nagyobb
pénzüsszeg a kormány részéről történendő utal-
ványoztatásáért, hogy így a vesztes gazdák annál
teljesebb kártérítésben részesüljenek.

— A székely kivándorláshoz. Bihar-
ban a hagymádfalvi uradalom, Dobozy Menyhért
biharmegyei főszolgabíró által Három és Miklós-
várszék főkirálybíróhoz egy megkezesést intézett
a székelyeknek Bihar megyében leendő letelepítése
tárgyában. Kapnak szabad lakást s három vékás
földet szabad használatra; tüzelő fát az uradalmi
erdőből szabadon szállíthat magának mindenik.
Kecske- és sertéstartás meg lesz engedve. Az ara-
tási munkáért zabból a 11., rozsból a 12., tiszta
búzából a 13-ad részt nyeri a munkás. A gőzerőre
készült csepplőgép melletti munkáért árpa és zabból
100-tól 5 pct; rozs és tiszta búzából 4 pct munka-
díjt nyer. Feles tengeri- s burgonyaföldet kaphat,
mennyit munkálni képes. Egy öl favágásért kap
1 ft 20 krt; galyfavágásért 80 krt. Egy öl —
1100 □ ölet számítva — erdő kiirtásért 15—16 ft.
Közönséges napzárta május 1-től október 1-ig férfi-
nak 50 krt, asszonyoknak 30 kr. Október 1-től május
1-ig férfiak 40 kr, asszonyoknak 25 kr. Végül üti-
kölségül minden átköltözni akaró család 30 frtot
o. é. kap, melynek felét hat év alatt részletenként
visszaifizetni tartozik, a másik felerész végleg el-
engedtetvén. Egyelőre 10—15 család szükségelte-
g; de a kezdettel aratandó nagy siker, tovább
haladva egy nagy és virágzó székely telepítvényt
fog eredményezni; s e példa, hiszszük sok köve-
tőre talál.

— Juhász bandájának elfogatásáról a „P.
Napló“ következő táviratokat kapott: „Pillei
pandur káplár, Rétsei pandurral és három vadász-
szal a perdoszi csárdában megtalálván a rablókat,
megtámadta és megadásra felhívta. A rablók meg-
tagadták a megadást, és az ajtó bezárták. A pan-
dúrok és vadászok befeszítették az ajtót, Somogyit
élve elfogták, Druzsint agyonlőtték. Juhász a pad-
láson át a háztetőre mászott s onnan leugrott. A
rendőrök utána löttek, de a sőtétben csak bizony-
talanul észlezták. Megsebeztetett a csárdás is és
leánya. Egy vadász-káplár a rablók által agyon-
lőtetett. A rablócsapat négy személyből állott. Most
már a negyedik rabló hullája is feltalálható. Con-
statáltatott, hogy Juhász is meg van sebesítve. Az
elfogott rabló bevallotta, hogy a Zalamegyében tör-
tént rablásokat is ők vitték véghez.

— Napoleonnak egy igen érdekes levél-
két hozta a „Napoleon levelezése“ című munka

25-dik füzeté. E levél, mely Mária Lousiához van
intézve, hű fordításban így hangzik: „Asszonyom
és kedves barátom! Megkaptam levelét, melyben
arról értesít, hogy az udvari kancellárt az ágy-
ban fekvő fogadta. Nézetem szerint, ön senkit sem
fogadhat, bárki legyen is az, ágyban fekvő. Ilyes-
mit csak akkor merészelhet az ember, ha már
túl van a 30-on. Napoleon.“

— Kolozsvári énekekademia. Az
„énekekadiemiát“ megismertető, minap kibocsátott,
füzetemre hivatkozva, van szerencsém köztudomásra
hozni, hogy az énekeskóla novemb. elején a vá-
rosi redoute teremében megnyílik és egyszersmind
annak tanrendszerét egész terjedelmében közöl-
ni. I. osztály. Tanórak: kedden és pénteken d. u.
4—6 óráig. Tantárgyak: elemi zeneismeret és sza-
bályszerű éneklés hallás után, tanítja Pichler Bó-
dogné (Schell Luiza). — Részt vehetnek leánykák
5—12 éves korukig. Tandij havonként 2 ofrt. Ez
osztály életbe lép mihelyt 8 növendék be lesz ik-
tatva. II. osztály. Tanórak: hétfőn, szerdán és
szombaton délután 4½ órákor. Tantárgyak: elemi
zeneismeret, olasz olvasás és műszavak értelmezése,
szabályszerű éneklés és gyakorlás a hangjegy írás-
ban, három rendes tanító vezetése alatt. — Részt
vehetnek csak fiúk 7 éves koruktól mindaddig, a
míg hangidomjok nem változik (mutatio vocis). —
Tandij havonként 2 ofrt. Ez osztály életbe lép 12
növendékek. III. osztály. Tanórak: hétfőn, ked-
den, pénteken és szombaton délelőtt 11—1 óráig.
Tantárgyak: 1. elméleti zeneismeret, 2. gyakorlás
a hangjegyírásban, 3. magyar verstan és költészeti
irodalom történelme, 4. szavaltat, 5. olasz nyelv,
6. hangképés és éneklésbeli gyakorlás, 7. dallam
előadás. Négy rendes tanító vezetése alatt — Részt
vehetnek mindkét nembeliek, a kiknél a hangidom
változása megtörtént. Tandij havonként 3 ofrt. Ez
osztály megalakul 10 beiktatott tanulóval. IV. osz-
tály. Tanórak: vasárnap és ünnepnapok kivételé-
vel minden nap, a tanulókkal való értekezés útján
meghatározandó időben. Tantárgyak: kiképzés ma-
gasabb fokon magán (solo) és társas (ensemble)
éneklésben, a III. osztály alatt említett 3. 4. és 5.
számmal jelölt tantárgyakban való részvét mellett.
Részt vehetnek mindkét nembeliek, a kik a kellő
előkészítést megszerezték. Tandij havonként 5
oszt. forint.

— Kivonat a keleti marhavész állá-
sáról Kolozsvárt. Összes marhalétszám az
egész városban 2686 db. Járványlepte udvarok
száma október 16-án volt 19, 17-én 19, 18-dikán
20. Járványlepte mezőre 16-kán volt 2, 17-kén
2, 18-kán 2. Járványlepte marhalétszám 16-kán
volt 208, 17-án 208, 18-kán 212. Ezekből kivá-
gatott mint még teljesen egészséges 16-kán —
17-kén 2, 18-kán —. A gyanusokból megbetegült
14-én 13, 17-én 2, 18-án 2. A betegek közül meggyó-
gyult 16-án —, 17-én —, 18-kán 4. A betegek közül
elhullott 16-án 7, 17-én 7, 18-án 2. Maradt gyanús
16-án 35, 17-én 30, 18-kán 26. Maradt beteg, de
még egészséges 16-kán 58, 17-én 54, 18-kán 56.
Kolozsvárt, október 16. 1868. Filep Samu, ideigl.
polgármester.

Nemzeti színház.

Október 14-kén: „Machbeth.“

Október 15-kén: „Lucia.“ Az est hősnője
Morzsai Emma volt, ki szép éneke által mara-
dandóvá tette a czimszeretben emléket. A 3 dik
felvonásban azon jelenetet, midőn Lucia megőrül,
oly tökéletesen, mint töle ma, rég nem láttuk. Ez
nehéz jelenet pedig, s a legelő koloratur énekes-
nőnek tere nyílt benne tehetségét minden oldal-
ról bemutatni. A leggyorsabb futamokat pontosan
marquirozta, s egészen az általánosságig tisztán s nem
tudjuk megítélni, vajjon ezekben hozott-e nagyobb
bizonyosságot tanulmányairól, vagy a finom és hosz-
szason tartó trillerekben, melyekben mindig biztos
s a hang helytelen emelkedése, vagy lejjebb eresze-
kedése, mint azt eddig tapasztaltuk több elsőrendű
énekesnőinknél — nála föl nem fedezhető. Hatása
biztos; nemcsak, mert érzéssel énekel, de az elő-
adás tükélye párosul avval: a forte és piano, va-
lamint crescendo és decrescendókat a szenvedélyek
különböző fokozatainál mesterien alkalmazza. És
ez a művészet egyik főkelléke, mely nélkül nem-
csak a színpadon, de salonban sem lehet hatással
énekelni, annyival inkább nem szenvedélyt vissza-
tükrözni. Vajha operánk minden tagja ezt szem
előtt tartaná. Morzsait a közönség egymásután há-
romszor hívta ki, s az elismerés közönségünk ré-
széről szünni nem akaró tapsviharban nyilvánult.
A Dalfi rekedtsége bár kissé meglátszott az elő-
adason, de sok hátrányára nem volt, annyival in-
kább nem, mert a többi főbb szereplők, Tanner és
Odri is, ez előadás alatt fényes eredményeket tűn-
tettek elő.

Október 16-kán: „Fogház.“ Benedixnek e
kedves vigjátékát, mely a Fancsy idejében s még
azután is sok kedves estét szerzett a közönségnek,
teljes élvezettel néztük végig, noha az előadás né-
mely részben jobban is sikerülhetett volna.
Például K o v á c s Gy u l á n a k (Daruváry
báró), midőn Rózsának szerelmét vall, a szenvedé-
ly érzelmei kifejezésében fokozatosabbnak kell
vala lennie, s a midőn általa elutasítatik, több
meglepetést kellett volna feltüntetnie. E nélkül jel-
lemet teremteni lehetetlen. Takács sokkal na-

